CZU: 327.57:341.31:323(478) https://doi.org/10.59295/pas2025.05

ROLUL POLITICILOR DE NEUTRALITATE ALE STATELOR ÎN SISTEMUL DE SECURITATE GLOBAL: IMPLICAȚII ȘI PERSPECTIVE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Veronica ROTARU[8]

Tatiana ZABRIAN[9]

Abstract: ***This article seeks to examine the role of neutrality policies in the current global security architecture, emphasizing their increasing relevance in the context of multipolarity and contemporary geopolitical tensions. Neutrality, far from representing a passive withdrawal from international dynamics, is presented as an active strategy that fosters balance, dialogue, and cooperation among states, while also providing economic advantages and diplomatic visibility. The paper analyzes the historical experience of the Republic of Moldova, which adopted the status of neutrality immediately after declaring independence as a strategic response to the absence of a national military framework, the Transnistrian conflict, and the presence of foreign troops on its territory. At the same time, it investigates the current vulnerabilities and challenges to this status, such as the lack of international recognition, difficulties of territorial reintegration, and deficiencies in national defense. Despite these limitations, the article highlights the favorable prospects for strengthening neutrality through legislative reforms, enhancing self-defense capacities, and capitalizing on the consistent support of public opinion. The main conclusion is that Moldova's neutrality must evolve from a formal constitutional principle into a functional national security strategy, consolidated internally and recognized internationally, capable of safeguarding sovereignty and positioning the country as a balancing actor in a region marked by instability.***

Cuvinte cheie: *neutraliatate, securitate, Republica Moldova, echilibru, relații internaționale*

Neutralitatea, în esență, ca politică de nealiniere militară și abținere de la participarea la conflicte armate, elucidează alegerea deliberată a unui stat de a-și proteja suveranitatea și de a-și asigura securitatea prin mijloace pașnice. Deși la prima vedere pare o simplă retragere din dinamica internațională, neutralitatea este, de fapt, o strategie activă, menită să consolideze stabilitatea internă și să favorizeze menținerea echilibrului internațional, în general. În acest sens, devine importantă identificarea rolului pe care îl au politicile de neutralitate ale statelor în sistemul de securitate global. Acest demers este determinat de transformările recente din mediul internațional de securitate, în cadrul căruia statutul de neutralitate capătă valențe noi și se redefinește. În dinamica contempo-

[8] doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații Internaționale, Email: veronica.rotaru@usm.md

[9] masterandă, Studii Diplomatice, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații Internaționale, Email: tatianazabrian12@gmail.com

rană a securității globale, politicile de neutralitate ale statelor reprezintă un instrument flexibil și strategic, care contribuie la menținerea echilibrului și reducerea tensiunilor între actorii internaționali. Neutralitatea, după cum s-a mai menționat anterior, este un concept politic și juridic complex, care nu beneficiază de o definiție universală, întrucât forma și conținutul său diferă în funcție de epocă, regiune și context geopolitic (Шевцова, 2024: 241). Această variație reflectă nu altceva decât necesitatea stringentă a statelor de a modela constant neutralitatea, adaptând-o atât la realitățile internaționale, aflate într-o continuă schimbare, cât și la propriile interese naționale, care diferă de la un stat la altul.

A. Ilașciuc definește neutralitatea ca promovarea dreptului suveran al statului de a nu se alinia și de a nu susține activitatea organizațiilor și blocurilor politico-militare, subliniind, totodată, suprapunerea sa cu principii fundamentale ale dreptului internațional, precum autodeterminarea popoarelor, neimplicarea în afacerile externe ale altor state, respectarea suveranității și nerecurgerea la forță (Ilașciuc, 2011: 97). Această viziune relevă caracterul complex al neutralității, care, în contextul abordării pozitive, nu se limitează la o simplă abținere militară, ci se transformă într-o politică externă activă de nealiniere, întemeiată pe valorile fundamentale ale ordinii internaționale contemporane. În această perspectivă, neutralitatea dobândește legitimitate juridică și politică, fiind expresia suveranității statului, a principiului non-intervenției și, mai ales, a angajamentului pentru menținerea unei păci durabile, în conformitate cu Carta ONU și cu normele dreptului internațional. Astfel, observăm o abordare a neutralității ca strategie activă de politică externă, ce conferă statelor legitimitate în relațiile internaționale și consolidează angajamentul lor pentru promovarea păcii durabile.

În opinia lui *V. Blagojevic,* o perspectivă frecvent întâlnită în teoria relațiilor internaționale consideră statele neutre drept *"state mici",* descrise preponderent în literatura de specialitate ca actori slabi sau vulnerabili atât din punct de vedere material, cât și geopolitic. În contrast cu această abordare, neutralitatea reprezintă, totuși, o politică prin care o entitate de dimensiune relativ mică alege să se bazeze, într-o măsură mai mare sau mai mică, exclusiv pe resursele și capacitățile sale interne, evitând dependența de partenerii externi mai puternici (Blagojevic, 2019: 281). Această observație evidențiază dilema majoră în teoria relațiilor internaționale cu privire la poziționarea strategică a statelor mici în sistemul de securitate global. Adesea statele mici sunt percepute ca dependente de protecția alianțelor militare pentru a-și asigura securitatea, argumentându-se că ele nu ar putea rezista singure altor presiuni externe. Neutralitatea, însă, oferă o alternativă la această paradigmă. Contrar tendinței de aliniere, unele state mici sau mijlocii aleg să adopte o politică de autonomie strategică, care se axează pe propria capacitate de autoapărare, diplomația activă și cultivarea unei imagini de actor echilibrat și neangajat în conflicte. Pentru a identifica rolul politicilor respective în actualul sistem de securitate global, devine necesară retrospectiva parcursului acestei politici în timp. Aici, este important de menționat că, în forma sa factuală și convențională, neutralitatea era cunoscută încă din antichitate, fiind menționată chiar și în cărțile sacre ale evreilor și hindușilor. Istoricii romani și greci, la rândul lor, o folosesc ca mențiune destul de des, descriind neutralitatea prin expresii precum: *„a rămâne în pace, a nu se alătura celor care luptă, a păstra relații de prietenie, a ocupa o poziție intermediară* etc'' (Цвятков, 2023: 27), arătând acel rol de parte terță în conflict, mai ales pe plan internațional.

Pe fundalul evenimentelor internaționale contemporane, un aspect important îl constituie garanțiile internaționale. Aici ne referim la faptul că regimul de neutralitate și statutul unui stat permanent neutru sunt cele mai fiabile atunci când dispun de garanții juridice internaționale. Aceste garanții pot exista atât sub forma unor tratate internaționale, cât și în calitate de norme cutumiare. Violările neutralității permanente, în mod normal, urmează a fi percepute de ONU și comunitatea internațională ca o încălcare gravă a dreptului internațional (Колосов, 2005: 60). Această idee indică faptul că prin intermediul garanțiilor internaționale, statele se angajează să respecte și să protejeze neutralitatea unui stat. Totuși, trebuie de menționat că aceste garanții sunt viabile doar în măsura în care actorii au un interes strategic în menținerea echilibrului. În caz contrar, așa cum a arătat istoria relațiilor internaționale pe *exemplul Luxemburgului*, garanția devine o formă de dependență, iar securitatea statului neutralizat poate fi pusă în pericol în lipsa unor capacități proprii de apărare. Privind problema din acest unghi, în caz că aceste garanții nu sunt oferite sau nu sunt respectate, statul care se autoproclamă neutru, în mod normal, ține cont de capacitatea sa de protecție strategică. În acest sens, statele neutre au elaborat doctrine naționale, bazate pe resursele interne și capacitățile proprii (Blagojevic, 2019: 284). Astfel de doctrine posedă practic toate statele neutre, precum *Elveția, Suedia, Finlanda, Austria* etc. Ele se sprijină pe conceptul de apărare totală, care presupune implicarea întregii societăți în apărarea națională, integrând apărarea militară, civilă, economică, socială, cibernetică etc. În acest sens, propunem *un tabel comparativ al doctrinei militare a statelor neutre*, pentru a observa cum acestea o aplică în practică:

Tabel 1: Doctrina militară a statelor neutre: studiu comparativ

Elveția	**Suedia**	**Finlanda**
Componente fundamentale:		
• *apărarea militară* – forțele armate ca instrument de descurajare și luptă în caz de război • *apărarea civilă* – protecția populației și a bunurilor în situații de urgență • *apărarea economică* – organizarea producției de echipamente și bunuri necesare în război		
Strategii:		
• sistem de mobilizare rapidă • distrugere a infrastructurii strategice (poduri, tuneluri, comunicații) • pregătire a teritoriului pentru rezistență • forță militară convențională pregătită • teren favorabil rezistenței de tip gherilă	• gestionare și prevenire a crizelor externe • apărare a integrității teritoriale • protecție a populației civile • apărare a funcțiilor vitale ale statului în caz de război	• informare strategică și avertizare timpurie • capacitate de comandă și control continuă • protejare a teritoriului și a integrității naționale • dezvoltare a unor unități militare flexibile, mobile și eficiente • colaborare între toate instituțiile statului și adaptabilitate la crize externe • compatibilitate internațională și capacitate de participare la misiuni de criză

Motto-ul:"*Elveția nu are o armată – Elveția este o armată"*	***Obiectiv al apărării totale:*** *menținerea păcii și independenței naționale*	***Tradiție solidă în pregătirea pentru apărarea totală****, bazată pe:* • *încredere a cetățenilor* • *cooperare dintre autorități, sectorul privat și societatea civilă*

Totodată, este important de menționat că politica de neutralitate nu s-a limitat doar la state, drept dovadă servind exemplele din sec. XIX. Acest principiu a fost extins și asupra unor teritorii, căi de comunicație strategice, precum *Canalul Suez* sau *Stramtoarea Magellan*, de asemenea asupra instituțiilor umanitare, cum ar fi *Crucea Roșie*, prin *Convenția de la Viena din 1864* și zonele fluviale de o importanță majoră internațională (Цвятков, 2023: 30). Toate acestea reflectă tendința sistemului internațional de a configura spații sigure, demilitarizate, dedicate cooperării și păcii, aspect ce constituie un element definitoriu al arhitecturii globale de securitate. În actualul sistem de securitate, caracterizat prin instabilitate geopolitică, competiții între marile centre de putere și fragmentare a intereselor globale, politica de neutralitate este redefinită și redevine o opțiune viabilă pentru mulți actori. În mod evident, pe fondul confruntărilor indirecte dintre blocurile politice, militare și economice, neutralitatea oferă statelor mici și nu numai o cale de evitare a polarizării și de menținere a unei poziții echilibrate în relațiile internaționale. Totodată, odată cu apariția noilor spații de confruntare, precum cel cibernetic sau financiar, conceptul de neutralitate capătă o dimensiune mai largă. Acest lucru se reflectă prin refuzul de a furniza sprijin tehnologic, informațional sau financiar părților implicate într-un conflict, aspect care devine astăzi parte integrantă a politicii de neutralitate (Цвятков, 2023: 51). Altfel spus, actualmente, neutralitatea necesită o reinterpretare și o actualizare care să corespundă realităților globalizării și digitalizării.

Această evoluție a neutralității, de la o stare pasivă la o strategie politico-juridică activă, subliniază rolul tot mai pronunțat al acestui principiu în menținerea echilibrului global. Politicile de neutralitate s-au dovedit a fi utile pentru asigurarea stabilității statelor care nu dispun de potențial militar echivalent cu cel al marilor puteri, dar care intenționează să-și protejeze suveranitatea, să promoveze pacea și să adopte o poziție de echilibru între marile centre de putere. În cadrul sistemului de securitate global, neutralitatea nu mai este doar o alegere defensivă, ci devine un mecanism de diplomație preventivă, un mijloc de afirmare a independenței și o alternativă la polarizarea blocurilor geopolitice. Această poziție implică un grad înalt de responsabilitate și echilibru diplomatic. În istoria contemporană, aproximativ un stat din patru a integrat neutralitatea ca element a doctrinei sale externe. Acest fapt relevă atractivitatea și funcționalitatea neutralității ca strategie de securitate, în special pentru statele care nu dispun de capacități militare comparabile cu cele ale marilor puteri, dar care urmăresc stabilitate și dezvoltare autonomă (Кривов, 2019: 101).

Din punct de vedere filosofic, neutralitatea se rezumă la autosuficiența unei națiuni, care constă în capacitatea acesteia de a se dezvolta pe baza propriilor resurse culturale, intelectuale și instituționale, fără a recurge la subjugarea sau destabilizarea lor (Цвятков,

2023: 54). Mai exact, neutralitatea devine o formă de autonomie morală și strategică, un pilon pentru o dezvoltare pașnică și sustenabilă. Pentru statele mici, neutralitatea reprezintă mai mult decât o simplă acțiune diplomatică, această politică se dovedește a fi o ancoră de stabilitate într-un mediu internațional imprevizibil și dezechilibrat. Neutralitatea oferă acestor state un punct de sprijin, o poziție care, așa cum spunea *Arhimede "să răstoarne lumea",* însă nu prin forță ci prin modelul alternativ de convețuire internațională. În cadrul acestui model, concurența nu s-ar axa pe arsenalul militar, ci pe inovație, cultură, educație și respect reciproc. În prezent, odată cu reconfigurarea lumii, această viziune valorică asupra neutralității capătă o nouă valență. Cum a reiterat și *S. Huntington,* lumea de astăzi se află la o răscruce civilizațională, urmând fie calea confruntării și a violenței ciclice, fie optând pentru dezvoltare, bazată pe echilibru, colaborare și respect pentru diversitate (Huntington, 1997: 20). În acest context, neutralitatea apare ca un vector de echilibru între blocuri antagonice, împiedicând dominația exclusivă a unuia dintre marii actori globali. Totuși, este important de subliniat că un astfel de model poate fi unul funcțional doar dacă marile puteri recunosc și respectă dreptul statelor neutre de a coexista împreună cu acestea în afara logicii confruntării, oferindule posibilitatea de a se exprima suveran și independent, fără imixtiune externă. Doar în aceste condiții, statutul de neutralitate poate funcționa ca un scut durabil, nu ca o stare temporară sau o simplă pauză strategică între două crize. Astfel, neutralitatea merită a fi înțeleasă nu doar ca o formă de nealiniere în acest sistem de securitate global, ci și ca un reper moral și o formă de responsabilitate civilizațională, reprezentând unica opțiune care promovează viața, dezvoltarea și echilibrul în fața forțelor cu intenții distructive. Statul neutru devine astfel un mediator între două sau mai multe extreme și un garant al ordinii prin armonizarea relațiilor internaționale.

De asemenea, este cert faptul că a devenit tot mai puternică conexiunea dintre actorii internaționali în ultimele două secole. Aceasta determină, în mod inevitabil, acțiuni în cadrul politicii externe, care urmează interesele lor economice. Prin urmare, antagonismul acestor interese economice duce la tensiuni pe plan politic (Blagojevic, 2019: 281). Actorii slabi văd interdependența respectivă ca o nevoie de a adera la blocuri politico-militare, în timp ce cei puternici reușesc să extragă beneficii, mai ales economice, pe seama acestui context.

Odată cu schimbările survenite în sistemul internațional, trebuie de evidențiat nu doar dimensiunea politică a neutralității, ci și beneficiile sale economice. Statele care adoptă o politică de neutralitate activă beneficiază de o flexibilitate sporită în relațiile economice internaționale. Aflate în afara blocurilor militare și a tensiunilor ideologice, acestea pot menține relații comerciale avantajoase atât cu Estul, cât și cu Vestul, evitând riscurile asociate cu sancțiuni sau embargouri economice. În perioade de conflict sau crize, statele neutre sunt percepute ca parteneri de încredere, capabili să găzduiască negocieri, să faciliteze tranzacții și să medieze divergențe economice, constituind astfel puncte stabile de contact între tabere opuse. Această dublă funcție, de stabilizator economic și facilitator diplomatic, conferă neutralității statutul unei politici active și strategice, sporindu-i influența și relevanța statelor neutre în arhitectura de securitate globală.

În pofida faptului că, după sec. XIX, neutralitatea a fost consfințită juridic și recunoscută internațional ca principiu de stabilitate, realitățile geopolitice ale sec. XX au restrâns

manifestarea acestui statut. După redistribuirea financiară mondială de la *Conferința de la Bretton Woods din 1944*, care a marcat începutul hegemoniei economice globale a dolarului american, ordinea internațională a fost reconfigurată în jurul dominației economice și politice unilaterale. Drept urmare, *în 1954*, secretarul de stat *John Foster Dulles* a formulat conceptul de *"imoralitate a neutralității",* considerând-o un obstacol în cadrul luptei împotriva comunismului (Цвятков, 2023: 66). Această interpretare a discreditat poziția de neutralitate ca formă legitimă de afirmare a suveranității, evidențiind faptul că această politică nu era considerată rentabilă pentru marile puteri, care urmăreau atragerea cât mai multor actori statali de partea lor. Chiar și după prăbușirea URSS, retorica *"cine nu este cu noi, este împotriva noastră"* a persistat în multe strategii occidentale, sugerând că statele mici și mijlocii nu aveau o cale alternativă de dezvoltare în afara sferei de influență a marilor puteri. Astfel, neutralitatea a fost marginalizată, iar principiile autodeterminării și ale echidistanței au fost frecvent subminate. Această situație a persistat până în sec. XXI, când a fost inițiat un proces accelerat de multipolarizare. Actori precum *China, Federația Rusă, India, BRICS, OCS, EAEU* și-au afirmat opoziția față de ordinea unilaterală (Цвятков, 2023: 67). În acest context, neutralitatea a revenit în discuție ca o strategie viabilă, legitimă și chiar necesară, mai ales pentru entitățile care nu se încadrează în raportul sferelor de influență sau refuză direct să devină instrumente a marilor puteri.

Pentru statele mici și mijlocii, care nu dispun de resurse naturale în exces sau de o capacitate militară impunătoare, neutralitatea servește drept un bilet de intrare în lumea multipolară a viitorului, reprezentând o strategie realistă de supraviețuire, dezvoltare și afirmare internațională. Neutralitatea nu se reduce doar la deținerea unei armate puternice sau a unui arsenal militar convingător, ci presupune și o diplomație puternică și reală, prin intermediul căreia se pot obține beneficii economice semnificative. Astfel, pot fi identificate *trei valori fundamentale* care constituie baza unei poziționări coerente în noua ordine mondială: *suveranitatea, neutralitatea* și *responsabilitatea.*

Așadar, în epoca post-hegemonică, neutralitatea a dobândit un potențial strategic mult mai amplu decât simpla nealiniere militară. Acest statut devine un cadru favorabil pentru atragerea instituțiilor internaționale, găzduirea negocierilor multilaterale, chiar și pentru participarea la crearea unui nou sistem financiar global, independent de centrele tradiționale de putere. În mod evident, un stat neutru poate deveni: gazdă pentru organizații internaționale în căutare de locații echidistante și neafiliate; platformă pentru desfășurarea negocierilor internaționale; deținător al unor instituții financiare internaționale în afara sferelor de influență imperiale, oferind, astfel, statelor neutre un rol cheie în noul sistem financiar global și manifestându-se, totodată, ca actor credibil, capabil să faciliteze tranzacții între tabere opuse, mai ales, în perioade de crize sau incertitudine. Deși unii autori susțin că neutralitatea traversează un declin istoric, determinat în mare parte de procesul accelerat de globalizare și de experiențele unor foste țări neutre, care justifică scăderea numărului acestora (Blagojevic, 2019: 281), este, totuși, evident că statele care și-au menținut neutralitatea, au obținut beneficii economice semnificative. Chiar și statele care au renunțat la statutul de neutralitate, precum Finlanda sau Suedia, au beneficiat anterior de avantajele acestui statut, iar impactul deciziilor recente urmează a fi evaluat în timp.

Actuala reconfigurare geopolitică relevă că neutralitatea nu mai poate fi percepută doar ca o simplă abstinență militară, ci reprezintă o alegere strategică ce reflectă o viziune proprie asupra ordinii internaționale, dezvoltării și securității. Experiența statelor neutre arată că acest statut oferă flexibilitate diplomatică, protecție juridică și deschidere economică, transformând neutralitatea într-un catalizator al cooperării și al echilibrului global. Din perspectiva statelor mici și mijlocii, neutralitatea constituie o modalitate relevantă de afirmare suverană și consolidare a identității în arhitectura globală, mai ales în contextul fragmentării ordinii globale și al revenirii marilor puteri la logica sferei de influență. Prin menținerea unei poziții echilibrate, neutralitatea permite statelor să-și protejeze autonomia decizională și să mențină un spațiu internațional deschis dialogului și medierii, elemente esențiale într-un context internațional tot mai complex. În noile condiții ale unei ordini multipolare în formare, neutralitatea se reafirmă ca un mecanism valoros, depășind simpla distanțare față de blocuri militare. Aceasta devine o expresie a autonomiei decizionale și a maturității diplomatice, oferind statelor neutre instrumente concrete de influență și de gestionare a relațiilor internaționale.

Ce ține nemijlocit de *Republica Moldova*, putem afirma cu certitudine că alegerea politicii de neutralitate nu a fost una întâmplătoare sau pur formală, ci a reprezentat o decizie strategică, luată într-un context istoric fragil, complex și tensionat atât pe plan național, cât și internațional. Ne referim aici la lipsa unui sistem propriu de apărare consolidat, conflictul transnistrean, prezența trupelor străine, instabilitatea internă, problemele economice și competiția pentru sferele de influență între Vest și Est – provocările cu care s-a confruntat Republica Moldova imediat după desființarea URSS și proclamarea independenței sale. În acest context dificil pentru tânărul stat, neutralitatea a fost percepută ca o soluție pe termen lung, care implica atât evitarea alianțelor militare, asociată cu menținerea păcii, cât și protejarea suveranității și prevenirea implicării în confruntările externe. Aceasta urma să asigure dezvoltarea internă și consolidarea statului, în special pe plan economic, prin menținerea relațiilor echidistante și a unui comerț echilibrat cu toți actorii, indiferent de apartenența lor la diferitele tabere geopolitice.

Consfințită constituțional și menționată expres în Doctrină, neutralitatea a fost consacrată drept principiu fundamental al politicii de securitate și vector de politică externă a statului. Totuși, în plan practic, acest statut a rămas într-o fază incipientă și pasivă, fiind insuficient susținut prin acțiuni și mecanisme clare de implementare. Această situație a generat, în cele din urmă, controverse și dezbateri cu privire la eficiența, viabilitatea și perspectivele neutralității ca strategie de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova.

Neutralitatea, înscrisă în Constituția Republicii Moldova, a avut un rol decisiv la începutul anilor ’90, îndeplinindu-și funcția principală prin prevenirea escaladării conflictului de pe ambele maluri ale Nistrului și contribuind, totodată, la crearea premiselor pentru menținerea păcii timp de peste trei decenii. Trebuie recunoscut faptul că, în mare măsură, pacea de astăzi se datorează acestei prevederi constituționale exprese. Probabilitatea ca, în lipsa ei, tensiunile din regiune să fi degenerat într-o confruntare de proporții serioase este extrem de ridicată.

Mai mult decât atât, recentele evenimente, precum războiul ruso-ucrainean, au devenit un motiv serios de îngrijorare cu privire la riscul atragerii Republicii Moldova în

acest conflict militar, având în vedere alinierea țării la sancțiunile economice impuse de Occident. În acest sens, nu trebuie omis faptul că neutralitatea s-a dovedit a fi, în multe privințe, singura barieră politico-juridică ce a menținut statul în afara unui conflict direct. Totuși, în ultimii ani, mai ales începând cu anul 2022, odată cu izbucnirea războiului la hotarele țării noastre, statutul de neutralitate a fost tot mai des pus sub semnul întrebării. Criticile formulate la adresa acestui concept vizează, în mare parte, capacitatea sa de a garanta securitatea reală a statului într-un context regional şi internațional complex şi imprevizibil, marcat de apariția unor noi tipuri de amenințări, precum cele energetice, hibride etc, care vizează în mod special Republica Moldova.

Este bine cunoscut faptul că cea mai mare vulnerabilitate a neutralității Republicii Moldova o reprezintă lipsa recunoaşterii internaționale a acestui statut. În acest sens, *D. Malîshev* reiterează că Republica Moldova nu este un stat neutru în sensul clasic al termenului, din simplu motiv că nu este suficientă doar proclamarea unilaterală a neutralității, în absența unor garanții internaționale (Малышев, 2019: 190). Această observație scoate în evidență distincția dintre neutralitatea declarativă şi neutralitatea recunoscută la nivel internațional. Din perspectiva dreptului internațional, statutul de neutralitate presupune, pe lângă proclamare, şi acceptarea sau garantarea acestuia din partea altor actori statali sau nonstatali. În cazul Republicii Moldova, neutralitatea este consfințită în Constituție, însă acest fapt nu atrage automat şi recunoaşterea sa internațională, chiar dacă statul este membru al ONU. Mai mult, până în prezent nu au fost întreprinse acțiuni concrete pentru obținerea unei recunoaşteri externe sau a unor garanții multilaterale care să legitimeze statutul internațional al Republicii Moldova şi să-i ofere o protecție juridică reală. Această situație face ca neutralitatea să rămână vulnerabilă în actualul context de criză.

De asemenea, o condiție importantă pentru menținerea neutralității permanente se referă la integritatea şi inviolabilitatea teritoriului statului care o declară (Bîrgău, 2023: 55). Republica Moldova, în acest sens, se confruntă cu această problemă de aproape trei decenii, cauza fiind autoproclamata Republică Moldovenească Nistreană. Existența acesteia subminează controlul autorităților centrale asupra întregului teritoriu național şi diminuează credibilitatea asociată neutralității permanente a statului. Contradicția dintre principiile neutralității şi realitățile teritoriale ale Republicii Moldova pune sub semnul întrebării, sau chiar compromite, exercitarea deplină a suveranității asupra propriului teritoriu. Chiar dacă această ”Republică” nu este recunoscută internațional de niciun actor, existența sa reprezintă o provocare majoră pentru parcursul neutru al Republicii Moldova, evidențiind incapacitatea statului de a garanta inviolabilitatea frontierelor – aspect interpretat în diverse moduri şi utilizat pentru a submina stabilitatea internă.

Încă o problemă cu care se confruntă politica de neutralitate permanentă a Republicii Moldova, din perspectiva securității, este prezența militară a Armatei a 14-a pe teritoriul din stânga Nistrului. Aceasta contravine direct *art. 11 al Constituției Republicii Moldova*, care stipulează că *”Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său...”* (Constituţia Republicii Moldova, 1994: art.11). Altfel spus, Armata a 14-a a Federației Ruse reprezintă un impediment serios pentru neutralitatea Republicii Moldova, afectând eforturile de asigurare a securității naționale. În plus, există interpretări, inclusiv în documentele oficiale, potrivit cărora *”având în vedere prezența Armatei a 14-a pe teritoriul ”autoproclamatei Republici Moldovenești Nistre-*

ne", putem concluziona că Republica Moldova nu beneficiază de o neutralitate care să-i asigure securitate şi stabilitate internă. Statutul de neutralitate al Republicii Moldova poate fi asociat cu statutul de ,"independenţă" al RMN care nu este recunoscut la nivel internaţional" (Despre statutul neutralității permanente a Republicii Moldova, Proiect de lege, 2015: 2). Prin această asociere se încearcă să se demonstreze că neutralitatea în forma sa actuală, este mai degrabă simbolică, lipsită de mijloace reale de implementare. În contrast cu cele menționate, alți autori afirmă că realizarea deplină a politicii de neutralitate permanentă va juca un rol esențial în reintegrarea țării. Această viziune se bazează pe îmbunătățirea relațiilor Republicii Moldova cu partenerii săi strategici, ceea ce ar permite implementarea deplină a neutralității și, prin urmare, ar servi drept premisă pentru obținerea unui acord privind demilitarizarea integrală a întregului teritoriu, de pe ambele maluri ale Nistrului (Bîrgău, 2023: 56). Aceasta reprezintă o soluție care ar putea contribui semnificativ la rezolvarea problemei în cauză.

Aşadar, putem observa o interdependență strânsă între politica de neutralitate permanentă, recunoaşterea internațională a acesteia, prezența trupelor străine şi problema integrității teritoriale. Altfel spus, o neutralitate cu adevărat respectată ar spori încrederea comunității internaționale în Republica Moldova ca partener, ceea ce ar constitui un motiv elocvent pentru recunoaşterea statutului de neutralitate permanentă pe plan internațional. Recunoaşterea acestui statut ar putea oferi temeiul politico-juridic necesar pentru a solicita cu fermitate retragerea forțelor militare străine, aflate pe teritoriul său, de către Federația Rusă. Aceasta, la rândul său, ar garanta că NATO nu se va extinde asupra teritoriului Republicii Moldova, reducând tensiunile în relațiile bilaterale cu partea rusă. Odată cu retragerea Armatei a 14-a, se creează un mediu favorabil pentru reintegrarea statului moldovenesc și pentru inviolabilitatea ulterioară a teritoriului Republicii Moldova, ceea ce ar permite consolidarea neutralității pe plan internațional şi ar poziționa Republica Moldova ca un actor regional important în actualul sistem de securitate global.

În acest sens, se accentuează ideea că aceste elemente, sus-menționate, nu pot fi abordate izolat. aşa cum s-a făcut până acum, din simplu motiv că consolidarea unuia dintre ele influențează direct celelalte. Problema de bază până în prezent se referea la faptul că această opțiune de securitate nu era considerată una realistă, raționamentul fiind că este una mai complicată și, pe alocuri, mai costisitoare. În literatura de specialitate, dar și în mediul academic, se atestă tot mai des opinia potrivit căreia Republica Moldova ar trebui să renunțe la statutul de neutralitate, argumentându-se că, în condițiile actuale, statul nu este capabil să-şi asigure securitatea de sine stătător, iar aderarea la NATO ar reprezenta o soluție realistă în acest sens. Această ipoteză, desigur, are dreptul la existență, ca şi oricare altă opinie diferită, însă trebuie remarcat că menținerea neutralității ar putea oferi, în practică, o garanție mai stabilă şi mai echilibrată pentru securitatea națională, în special în comparație cu aderarea la o alianță militară care indiscutabil ar atrage riscuri suplimentare într-un context geopolitic deja tensionat (Polivevschi, 2023: 485). Este evident că NATO poate soluționa astfel de probleme doar prin intervenție militară, ceea ce ar însemna un nou război cu Federația Rusă, pe când opțiunea de neutralitate presupune soluționarea conflictului pe cale pașnică, aspect care nu poate fi neglijat. Potrivit celor expuse, devine clar că demilitarizarea completă a întregului teritoriu al Republicii Mol-

dova ar face chestiunea aderării la NATO pur și simplu irelevantă, aceasta va decădea de la sine (Bîrgău, 2023: 60), fără riscuri suplimentare pentru pacea și securitatea națională a Republicii Moldova.

O altă provocare a Republicii Moldova în raport cu statutul de neutralitate constă în poziționarea sa geografică. În opinia cercetătorului *S. Cebotari,* principala trăsătură geostrategică a țării noastre rezidă în situarea sa ca ”zonă de tampon” între două blocuri politico-militare – NATO și alianța militară a CSI, între care persistă un antagonism de decenii. Această realitate reflectă direct poziția vulnerabilă a Republicii Moldova, ca spațiu aflat sub influența competiției geopolitice dintre două mari superputeri, SUA și Federația Rusă (Cebotari, 2013: 47). Nu putem ignora reminiscențele Războiului Rece, care după cum putem observa, încă nu s-a încheiat și continuă să fie determinate de lupta pentru sferele de influență, Ucraina reprezentând cel mai elocvent exemplu. Dacă analizăm cauzele începutului invaziei ruse în Ucraina, una dintre acestea a fost dorința Ucrainei de a se integra în structurile NATO, ceea ce Federația Rusă nu intenționa să tolereze sub nicio formă. În acest context, Republica Moldova riscă să repete greșeli similare, ceea ce ar putea constitui o catastrofă reală. Spre deosebire de Ucraina, care a putut opune o oarecare rezistență, datorită resurselor de care dispunea, Republica Moldova nu ar putea face față unui astfel de scenariu. Acest fapt subliniază necesitatea unei atenții sporite în luarea deciziilor de politică externă, pentru a nu cădea pradă jocurilor geopolitice globale care ar putea amenința existența statului și pacea.

Putem conchide faptul că Republica Moldova, situată la intersecția frontierelor geopolitice majore, se află expusă riscului confruntărilor de interese ale marilor actori. Renunțarea la statutul de neutralitate și alinierea la una dintre părți ar compromite grav siguranța națională, întrucât niciuna dintre părți nu poate oferi garanții absolute privind protecția și stabilitatea Republicii Moldova în cazul unei escaladări regionale sau internaționale (Polivevschi, 2023: 485), viziune cu care ne asociem în totalitate. În acest sens, este important de subliniat că pacea costă mai mult decât solidaritatea, deoarece în joc nu sunt simple angajamente politice, ci viețile a mii de oameni. Orice decizie care ar putea destabiliza echilibrul destul de fragil al Republicii Moldova, trebuie calculată cu maximă responsabilitate, deoarece consecințele unei alegeri greșite sunt ireversibile. A menține pacea înseamnă a proteja nu doar granițele, ci și viitorul unei întregi societăți, a evita tragedii și a conserva șansele reale de dezvoltare și stabilitate într-un spațiu deja tensionat. În acest context, neutralitatea nu reprezintă o slăbiciune a statului nostru, ci este, dimpotrivă, o strategie înțeleaptă de asigurare a securității naționale pe cale pașnică.

O altă provocare în asigurarea securității naționale o reprezintă insuficiența resurselor economice necesare pentru dotarea țării cu o armată capabilă să-și asigure autoapărarea în cazul unui eventual atac. Această vulnerabilitate trebuie transformată într-o strategie de apărare inteligentă, care să combine pregătirea eficientă a resursei umane cu consolidarea instituțională și modernizarea treptată, dar realistă, a capacităților militare. Aceasta include consolidarea parteneriatelor internaționale non-militare, dezvoltarea capacităților de apărare civilă, întărirea serviciilor de informații, investiții în securitatea cibernetică și, mai ales, promovarea unei culturi a rezilenței naționale, unde fiecare cetățean devine un participant activ la asigurarea securității statului. Astfel, asigurarea securității naționale a Republicii Moldova nu se limitează doar la dotarea unei armate

moderne şi bine instruite. La fel de importantă este formarea unui soldat-cetățean, care înțelege valorile statului, un soldat-patriot cu o conştiinţă civică sănătoasă, neinfluenţată de ideologii străine sau propagandă (Гуцуляк, 2023: 81). Pentru un stat neutru, o importanță majoră revine formării unei culturi a apărării naționale, bazată pe responsabilitate civică, educație patriotică și coeziune socială.

Pe această logică, apare o altă problemă, şi anume migrația masivă, în special a tineretului, şi scăderea natalității, fenomene care constituie o provocare stringentă ce afectează toate sferele societății. Mai mult, această provocare devine şi mai acută în contextul unui declin demografic accentuat – dacă în 1991, populația țării era de 4,36 milioane, la începutul anului 2023, aceasta a scăzut la doar 2,51 milioane (Гуцуляк, 2023: 93). Dacă această tendință demografică va continua în acelaşi ritm, Republica Moldova se va confrunta cu o criză în ceea ce priveşte serviciul militar obligatoriu, ceea ce afectează direct capacitatea statului de a-şi construi o forță de apărare durabilă şi motivată. Este important de subliniat că exodul tinerilor reduce nu doar potențialul uman pentru serviciul militar, ci şi baza necesară cultivării unei identități naționale solidare şi responsabile. Aici trebuie să recunoaştem că, în lipsa unor politici coerente de educație civică şi de sprijin pentru tinerii care rămân în țară, există un risc major ca idealul apărării patriei să rămână doar un discurs abstract, fără susținere concretă în societate, fapt resimțit deja în prezent. Prin urmare, investiția în capitalul uman reprezintă o necesitate indiscutabilă.

Un alt aspect demn de evidențiat constă în noile provocări de securitate cu care se confruntă Republica Moldova. Acestea marchează începutul tranziției către un nou sistem global, ceea ce determină statul să reevalueze cu responsabilitate opțiunile şi mijloacele prin care îşi poate asigura stabilitatea şi suveranitatea într-un mediu tot mai schimbător. Pornind de la ideea că neutralitatea reprezintă un instrument esențial pentru garantarea independenței şi prevenirea imixtiunii externe, putem afirma că acest statut juridic contribuie semnificativ la consolidarea acestor principii, mai ales în cazul statelor tinere, care nu doresc să devină teren de manifestare a rivalităților geopolitice ale marilor puteri şi caută, în schimb, cooperarea favorabilă cu toate statele, urmărindu-şi interesele naționale (Bîrgău, 2023: 62). Este important de menționat că un merit deosebit, printre factorii care asigură independența şi pacea Republicii Moldova de peste trei decenii, revine *statutului de neutralitate* permanentă, consfințit *prin art. 11 al Constituției Republicii Moldova* – un aspect care nu poate fi neglijat şi care trebuie considerat drept prima opțiune funcțională în raport cu asigurarea securității statale.

După cum a evidențiat *V. Mija*, Republica Moldova va trebui să-şi adapteze poziționarea externă în raport cu cerințele ambelor structuri internaționale majore, adoptând o politică externă echilibrată, flexibilă şi prudentă. Această abordare poate fi interpretată drept o pauză strategică, menită să faciliteze adaptarea treptată la noile realități ale mediului de securitate internațională şi să contribuie la diminuarea vulnerabilităților interne ale statului (Mija, 2017: 145). Această viziune realistă subliniază necesitatea ca Republica Moldova să considere neutralitatea ca o strategie de temporizare activă, care să nu implice decizii geopolitice ireversibile, ci să permită consolidarea instituțională, a securității şi economică. Aşa-numita pauză strategică nu reprezintă stagnare, ci o perioadă de recalibrare inteligentă, în care politica externă trebuie să se bazeze pe prudență, neutralitate activă şi diplomație adaptativă. În acest fel, Republica Moldova îşi poate

păstra marja de manevră, evitând polarizarea și anticipând schimbările în arhitectura de securitate internațională.

Actualele condiții de securitate determină necesitatea unei reevaluări a neutralității Republicii Moldova, întrucât, timp de peste 30 de ani, neutralitatea permanentă a statului a parcurs o etapă incipientă și s-a aflat într-un proces de adaptare la acest statut, perioadă ce poate fi caracterizată drept neutralitate pasivă (Bîrgău, 2023: 62). Acest fapt explică, în parte, de ce neutralitatea nu a fost valorificată pe deplin și nu adus rezultate semnificative în ceea ce privește creșterea nivelui economic sau poziționarea Republicii Moldova ca actor regional important în Europa de Est. O primă componentă a actualizării rezidă în abordarea poziționării geografice a Republicii Moldova între două blocuri de integrare și centre de putere, nu ca problemă sau vulnerabiliatate, ci ca o oportunitate, care în prezent nu este valorificată pe deplin. Această poziționare unică oferă șanse importante de cooperare atât cu Vestul, cât și cu Estul, însă cu condiția consolidării și recunoașterii internaționale a neutralității.

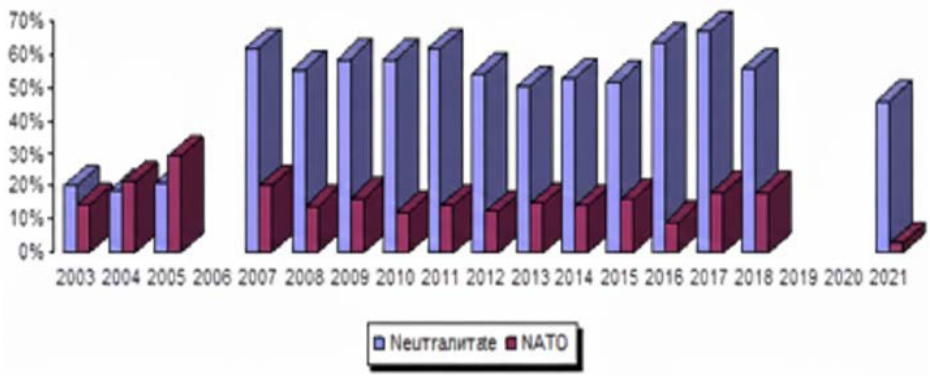
Evenimentele de la sfârșitul anului 2021 și începutul anului 2022 au avut un impact profund asupra ordinii mondiale post-bipolare. Această perioadă a marcat un punct de bifurcație în conturarea unei noi ordini internaționale și a unei noi arhitecturi globale de securitate. Astfel, specificul statutului de neutralitate permanentă a Republicii Moldova constă în angajamentul de a promova o politică bazată pe neutralitate atât în perioade de pace, cât și în eventualitatea unui conflict. Având în vedere lipsa garanțiilor internaționale stipulate în mod explicit pentru acest statut, singura opțiune realistă este menținerea neutralității în practică, prin adoptarea unei poziții echidistante și a unei nealiniere față de marii actori ai scenei politice internaționale, ceea ce demonstrează că beneficiile unui astfel de statut sunt reciproc avantajoase și contribuie la menținerea echilibrului în regiune (Grosu, 2018: 460). În acest sens, tensiunile crescânde din sfera politică, diplomatică și militară, care s-au intensificat în Europa la finele anului 2021, au evidențiat necesitatea unei abordări eficiente pentru garantarea securității, mai ales pentru Republica Moldova.

În perioada 28 decembrie 2021 – 6 martie 2022, numeroase declarații oficiale formulate la cel mai înalt nivel și susținute de partenerii occidentali, au reafirmat în mod repetat statutul de neutralitate al Republicii Moldova, consacrat în Constituție. În acest context, este relevantă declarația *președintelui Maia Sandu*, care a afirmat că *neutralitatea este un drept suveran al poporului de a decide cum își asigură securitatea*", precum și poziția *ministrului de externe Nicu Popescu*, care a subliniat că *dialogul Republicii Moldova cu NATO se desfășoară în limitele neutralității prevăzute de Constituție iar dreptul de a decide asupra unei forme adecvate de securitate aparține exclusiv cetățenilor. Totodată, soluțiile pot fi alese doar în interiorul țării, în conformitate cu voința poporului* (Цвятков, 2023: 77). Aceste declarații reflectă o strategie politică de echilibru, prin care autoritățile încearcă să transmită simultan două mesaje: pe de o parte, reafirmarea angajamentului față de neutralitate ca element definitoriu al statalității moldovenești, iar pe de altă parte, menținerea unui dialog constructiv cu NATO, fără a depăși limitele impuse de Constituție. Este, prin urmare, o diplomație de echidistanță ce urmărește să reducă riscurile unei polarizări geopolitice și să confere legitimitate internă prin implicarea directă a cetățenilor în definirea cadrului de securitate.

Este important de remarcat că neutralitatea nu este doar un concept politic și juridic, ci și o dimensiune de percepție colectivă și de identitate națională. În prezent, neutralitatea Republicii Moldova poate fi caracterizată drept pasivă, fapt explicat prin lipsa unei dezbateri ample în societate și prin nivelul redus de informare a populației cu privire la sensul, avantajele și responsabilitățile asociate acestui statut (Цвятков, 2023: 77). Cu alte cuvinte, strategia de securitate națională aleasă, și reafirmată recent de autoritățile statale nu este suficient promovată la nivel național, ceea ce îi diminuează considerabil eficiența și constituie o vulnerabilitate.

Chiar și în aceste condiții, în pofida faptului că societatea moldovenească nu este pe deplin informată în privința problematicii neutralității, analiza opiniei publice și a atitudinilor cetățenilor Republicii Moldova față de acest statut evidențiază o tendință interesantă, care merită o analiză detaliată. Ne referim aici la *datele Barometrului de Opinie Publică, colectate în perioada 2003-2021,* care arată că cetățenii asociază neutralitatea cu o soluție eficientă pentru garantarea securității Republicii Moldova. Astfel, dacă în *2003 doar 20% dintre respondenți* considereau neutraliatatea drept cea mai bună opțiune de securitate, în *2017 acest procent a crescut la 67%.* În consecință, în ciuda schimbărilor contextuale, nivelul mediu de susținere a neutralității s-a menținut peste 50%. *(Vezi Grafic 1)*

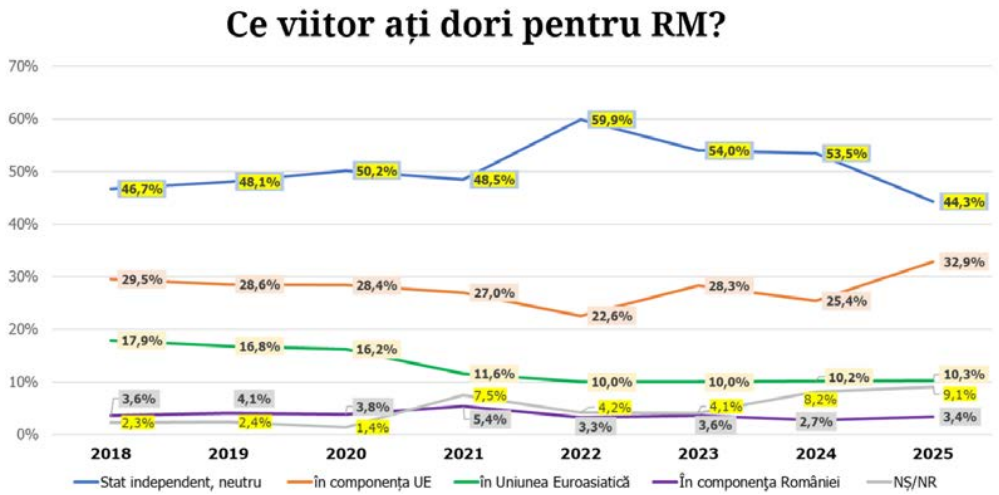
Grafic 1. Opinia publică cu privire la cea mai bună opțiune de asigurare a securității naționale pentru Republica Moldova:

Sursă: Laboratorul Sociologic al Companiei ”Intellect Group”, 2022

Dacă privim *evoluția susținerii neutralității de către opinia publică pentru intervalul 2018 – 2025*, observăm o dinamică relativ stabilă a acesteia *(Vezi Grafic nr. 2)*. Conform *datelor Laboratorului Sociologic al Companiei ”Intellect Group”, opțiunile cetățenilor Republicii Moldova pentru politica externă* includ, pe lângă neutralitate și independență statală, integrarea europeană, integrarea euroasiatică și unirea cu România. Rezultatele arată, în general, o stabilitate a preferințelor, opțiunea de *”stat independet și neutru”,* înregistrând cel mai ridicat procentaj, situat între *aproximativ 44% și 60%.* Analiza detaliată evidențiază faptul că neutralitatea beneficiază de un sprijin considerabil, depășind chiar opțiunea integrării europene, care abia în *2025 ajunge la 32,9%.* În consecință, se poate prognoza o posibilă convergență a celor două opțiuni, ceea ce ar putea conduce la formularea unei viziuni de stat neutru în componența UE.

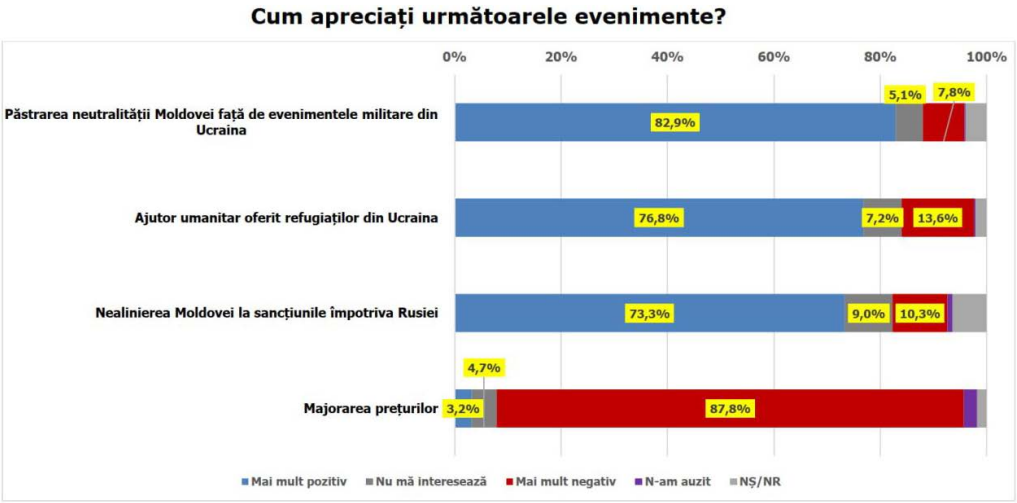
Grafic 2. Datele sondajului de opinie publică cu privire la opțiunile de politică externă a Republicii Moldova între 2018-2025

Sursă: Laboratorul Sociologic al Companiei ”Intellect Group”, 2022

Totodată, merită să atragem atenția asupra anului *2022*, când a început războiul ruso-ucrainean. În această perioadă, se remarcă o cristalizare a preferințelor cetățenilor, susținerea pentru politica de neutralitate atingând un nivel fără precedent, reflectând dorința populației de a conserva pacea și a evita implicarea în conflict. În acest context, de o relevanță deosebită sunt primele *date ale sondajului de opinie publică,*, realizat imediat după declanșarea războiului ruso-ucrainean și publicat în *martie 2022* de către *Laboratorul Sociologic al Companiei ”Intellect Group” (Vezi Grafic nr.3)*.

Grafic 3. Datele sondajului de opinie publică din martie 2022 imediat după începutul războiului ruso-ucrainean

Sursă: Laboratorul Sociologic al Companiei ”Intellect Group”, 2022

În acest context, respondenții au fost invitați să aprecieze aceste evenimente, prima variabilă din listă fiind *"păstrarea neutralității Moldovei față de evenimentele militare din Ucraina",* la care peste *82%* sau pronunțat *"mai mult pozitiv"*. Rezultatele indică faptul că, în perioade de criză, cetățenii Republicii Moldova nu consideră ca opțiune integrarea în vreo structură militară sau implicarea în război, situație evidențiată prin scăderea susținerii pentru NATO. Această tendință este confirmată și de *datele Barometrului iData,* care a interogat direct respondenții în legătură cu aderarea Republicii Moldova la NATO. Sondajul, realizat în luna *martie 2025*, a arătat că *54,7%* dintre respondenți sunt împotriva aderării. iar 30,9% sunt favorabili evidențiind clar dorința populației de a nu se alinia structurilor militare de tipul NATO. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că, după cum este bine cunoscut, statutul de neutralitate al Republicii Moldova poate fi modificat doar prin decizia unui referendum constituțional (Гуцуляк, 2023: 79), ceea ce înseamnă că decizia finală aparține exclusiv poporului. Datele sondajelor de opinie publică reflectă, astfel, poziția cetățenilor în perspectiva unui asemenea referendum. Populația înțelege că neutralitatea reprezintă statutul care protejează Republica Moldova de implicarea directă în realitățile conflictului din Ucraina, iar o eventuală integrare în structurile NATO ar putea avea consecințe existențiale semnificative pentru țară.

Aceste rezultate constituie o confirmare convingătoare a sprijinului pentru neutralitate în interiorul statului, în special în anul 2022, caracterizat printr-o perioadă de incertitudine majoră. Acest sprijin poate servi drept fundament pentru consolidarea statutului de neutralitate pe termen lung și ca punct de plecare pentru formularea unor politici coerente de securitate, întemeiate pe voința populară, demonstrând, astfel, comunității internaționale că Republica Moldova este un stat cu o democrație autentică, nu formală, așa cum este uneori percepută. De asemenea, legitimitatea internă conferită de acest sprijin public constant poate fi valorificată în demersurile diplomatice viitoare, în vederea unei recunoașteri internaționale a neutralității Republicii Moldova, ca parte a unui cadru juridic clar și funcțional, menit să asigure stabilitatea și predictibilitatea relațiilor externe ale statului. În această perspectivă, obținerea recunoașterii internaționale a statutului de neutralitate al Republicii Moldova ar putea spori semnificativ atractivitatea țării din multiple puncte de vedere – politic, economic și, în special, investițional, pentru capitalul străin.

În ceea ce privește soluționarea durabilă a conflictului transnistrean, aceasta trebuie să devină o prioritate nu doar pentru Chișinău, ci și pentru celelalte state din regiune, precum și pentru oranizațiile internaționale, întrucât menținerea acestui conflict înghețat generează un climat de instabilitate ce afectează întreaga Europă de Est. Această realitate poate servi drept argument pentru solicitarea recunoașterii internaționale a neutralității permanente a Republicii Moldova (Dorul, 2016: 422). Astfel, așa cum subliniază *M. Bîrgău*, odată ce statutul de neutralitate va asigura menținerea independenței și credibilității statului, Republica Moldova va putea juca un rol important în consolidarea stabilității politice și a achilibrului general în lume, alături de alte țări europene (Bîrgău, 2023: 64). Din aceasta rezultă ideea că recunoașterea neutralității nu este doar o chestiune simbolică, ci reprezintă un pas concret către creșterea încrederii externe în Republica Moldova ca partener stabil. În plus, soluționarea conflictului transnistrean pe această bază, în spiritul neutralității, poate oferi teren pentru transformarea țării într-un model de echilibru regional și într-un catalizator al cooperării în spațiul est-european.

De asemenea, este important de menționat că conceptul de neutralitate este profund interconectat cu cel al diplomației preventive, care reprezintă, printre altele, una dintre funcțiile de bază asumate de ONU. După cum sugerează și denumirea, diplomația preventivă urmărește să împiedice apariția sau escaladarea conflictelor internaționale, indiferent de stadiul în care acesta se află. Totodată, un alt principiu, susținut de ONU, este medierea, aplicabilă în toate etapele unui conflict armat (Polivevschi, 2023: 486). În acest context, se evidențiază faptul că promovarea politicii de neutralitate de către Republica Moldova reprezintă nu doar o opțiune strategică națională, ci și o conformare la spiritul și litera dreptului internațional, contribuind activ la valorificarea mecanismelor de prevenire și soluționare pașnică a disputelor, promovate de ONU.

Desigur, neutralitatea nu exclude necesitatea unei armate bine pregătite și capabile să apere teritoriul național în cazul unei agresiuni. O politică de neutralitate eficientă presupune existența unei capacități reale de autoapărare, menită să descurajeze orice tentativă de încălcare a suveranității, așa ca în cazul Elveției sau a Suediei și Finlandei pe durata neutralității lor. La acest capitol, Republica Moldova mai are încă de făcut progrese. Totodată, trebuie de subliniat că neutralitatea nu se reduce doar la forța militară. Aceasta implică, în egală măsură, existența unei diplomații active și puternice, capabile să gestioneze relațiile externe cu prudență în beneficiul statului, să construiască punți între Est și Vest, să mențină deschise canale de dialog și să consolideze parteneriatele bazate pe respect reciproc.

Concluzie. Rolul politicilor de neutralitate ale statelor în sistemul de securitate global devine tot mai relevant în epoca multipolarității. Neutralitatea nu mai poate fi privită ca o simplă opțiune conjuncturală, ci ca o strategie consolidată de politică externă, în special pentru statele mici și mijlocii. Aceasta oferă vizibilitate internațională, autonomie decizională și beneficii economice, constituind o alternativă viabilă la logica blocurilor militare și promovând echilibrul, dialogul și cooperarea în relațiile internaționale.

Din perspectivă istorică, cazul Republicii Moldova ilustrează faptul că adoptarea statutului de neutralitate imediat după proclamarea independenței nu a fost o alegere întâmplătoare, ci o decizie strategică, determinată de lipsa unui cadru militar propriu, de conflictul armat din regiunea transnistreană, de prezența trupelor străine pe teritoriul național și de rivalitățile geopolitice regionale. În acest context, neutralitatea a fost concepută ca un mecanism de protejare a independenței nou-obținute, de evitare a polarizării geopolitice și de asigurare a păcii și stabilității interne.

Totuși, analiza vulnerabilităților și provocărilor relevă că, deși statutul de neutralitate este consfințit prin Constituția Republicii Moldova, există lacune semnificative privind implementarea sa practică. Lipsa recunoașterii internaționale, prezența continuă a trupelor străine, dificultățile legate de reintegrarea teritorială și slăbiciunile în domeniul apărării ridică semne de întrebare cu privire la eficiența și credibilitatea acestei politici.

În același timp, perspectiva dezvoltării viitoare a neutralității este favorabilă. Aceasta evidențiază necesitatea reformării cadrului normativ și strategic intern, adoptarea unei legi în vederea neutralității permanente, construirea unei politici coerente și orientarea spre obținerea recunoașterii internaționale a statutului de neutralitate al Republicii Moldova. De asemenea, este esențială consolidarea capacității de autoapărare și promovarea

unei culturi civice și patriotice care să susțină această opțiune de politică externă. Un element deosebit de important îl reprezintă susținerea constantă a politicii de neutralitate de către opinia publică, care oferă un teren solid pentru promovarea recunoașterii internaționale a neutralității permanente. În rândul cetățenilor, neutralitatea este percepută în mod majoritar ca un garant al păcii, stabilității și securității.

Neutralitatea Republicii Moldova reprezintă un principiu strategic esențial, care trebuie să evolueze de la un cadru formal la o strategie funcțională de securitate națională, consolidată intern și recunoscută pe plan internațional. Aceasta oferă protecție suveranității, reduce riscurile asupra independenței statale și permite Republicii Moldova să se afirme ca un actor stabil și de echilibru în regiune. În această timp, neutralitatea servește ca vector activ al păcii, stabilității și dezvoltării durabile, constituind un instrument fundamental pentru realizarea intereselor naționale.

BIBLIOGRAFIE

Bîrgău M., (2023), *Neutralitatea ca factor principal de securitate și stabilitate a țării,* Neutralitatea Republicii Moldova – paradigmă cu valoare constituțională, Chișinău: IBN, 2023, p. 40-65, https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/194726

Blagojevic V., (2019), *The impact of neutrality on National doctrine development,* Alliance planning and coalition, Warfare: Historical and contemporary approaches, Belgrade: Institute for Strategic Research, 2019, p. 280-300, https://s9.ro/271i

Cebotari S., Riciu G., (2013), *Dilema Republicii Moldova: Aderarea la NATO sau menținerea statutului de neutralitate,* Revista Militară. Studii de securitate și apărare, nr. 1(9), Chișinău: USM, 2013, p. 47-52, https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/31363

Despre statutul neutralității permanente a Republicii Moldova (2015), Proiect de lege, Chișinău, 2015, https://old.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=9516c315-052f-406f-8efe-84d5f32f1410

Dorul O., (2016), *Neutralitatea permanenta a Republicii Moldova în contextul geopolitic european*, Țările post-sovietice între UE și Federația Rusă – analiza circumstanțelor specifice și tendințelor politice, Materialele Conferinței științifice internaționale, Chișinău: CEP USM, 2016, p. 420-426, http://dspace.usm.md:8080/xmlui/handle/123456789/15144

Grosu R., (2018), *Statutul de neutralitate permanent a Republicii Moldova: abordare politico-juridică vs realități geopolitice*, Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist European, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2018, p. 444-465, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/444-465.pdf

Ilașciuc A., (2011), *Statutul de țară neutră în relațiile internaționale: aspecte teoretico-practice,* Știința politică în Republica Moldova: realizări și perspective, Chișinău: USM, 2011, p. 97-103

Mija V., (2017), *Neutralitatea Republicii Moldova prin prisma politicilor de securitate ale unor state europene neutre,* Teză de doctor, Chișinău: CEP USM, 2017, 216 p.

Polivevschi D., (2023), *Neutralitatea Republicii Moldova – pilon al statalității, independenței și integrității teritoriale*, Teoria și practica administrării publice, ed. 27, Chișinău: CEP USM, 2023, p. 480-487, https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/203328

Гуцуляк В., (2023), *Постоянный нейтралитет Республики Молдова и безопасность его граждан,* Materialele Conferinței "Neutralitatea Republicii Moldova – paradigmă cu valoare constituțională", Chișinău, 2023, p. 75-98, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/75-98_0.pdf

Колосов Ю., (2005), *Место постоянного нейтралитета в международных отношениях и в современной Европе (к 50-летию постоянного нейтралитета Австрии),* Московский Журнал Международного Права, №. 4, Москва, 2005, с. 56-61, https://s9.ro/270c

Кривов С., Толкачев В., (2019), *Нейтралитет: интеграционные процессы в Европе,* Современная Европа, №. 5 (90), Москва: Институт Европы Российской академии наук, 2019, с. 100-110, https://slink.ro/6KWwa

Малышев Д., (2019), *Политика нейтралитета на постсоветском пространстве. На примере Туркменистана и Молдавии,* Свободная мысль, №. 6, Москва: Политиздат, 2019, с. 183-194, https://slink.ro/ysY5Q

Цвятков Н. и. др., (2023), *Нейтралитет: краткое пособие,* Chișinău: Metrompaș, 2023, 123 с.

Шевцова А., (2024), *Теория и практика нейтралитета: Восточная Европа,* Актуальные проблемы взаимодействия политики и права: вызовы и тенденции, Минск: БГУ, 2024, p. 241-245, https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/311605/1/241-245.pdf